

fides, qua creditur en niet de fides quae creditur — geloof, waarmee geloofd wordt en geloof, dat geloofd wordt. Hij stelt vast, dat in den Bijbel schier alleen van geloof in den eersten zin gesproken wordt en toont dit aan door weer te geven, hoe de Synoptici (Mattheüs, Marcus en Lucas) over geloof spreken, hoe Johannes het doet, Paulus, de pastorale brieven, de Hebreërbrief, de Openbaringen en de Handelingen der Apostelen. Zijn conclusie is, dat er op verschillende wijzen door al de schrijvers van geloof gesproken wordt, al brengt hij ook de overeenkomsten naar voren. Dat er verschil is, vindt hij niet erg — de Waarheid is immers te rijk voor de Bijbelschrijvers en voor ons. „Geen enkel mensch, geen enkele richting en geen enkele kerk kan haar ten volle bevatten”. „Eigenlijk zijn we allemaal ketteren, menschen, die bij een bepaalde opvatting der waarheid leven”.

In het tweede hoofdstuk bespreekt hij het begrip openbaring. Openbaring is voor hem een aangrijpend gebeuren, een bekendmaking van waarheid en een mededeeling van leven. Zij komt ons toe van een persoonlijk God en bereikt ons door twee instanties, de komst van Jezus Christus in de wereld en de persoonlijke openbaring, waarin die historische openbaring, zij het ook gedeeltelijk, tot ons komt en ons geloof wordt. Openbaring is verder voor hem in den regel apokalyps, mededeeling van verborgen dingen, van Gods werkelijkheid, maar dan zoo, dat het mysterie blijft, het mysterie, dat we kennen mogen, maar niet begrijpen kunnen.

In het derde hoofdstuk gaat hij na, wat we onder het Evangelie te verstaan hebben, in het vierde de Katholieke opvatting van geloof en openbaring, in het vijfde de opvattingen der Reformatie, het zesde draagt als titel het geloof in God en in den mensch, waaronder hij onder meer de Praedestinaties bespreekt, en in het zevende gaat hij na de verhouding van het Divinum (het goddelijke) en het Humanum (het menselijke), waarin hij groote aandacht wijdt aan de cultuur, die volgens hem geen zelfstandige grootheid mag zijn.

Hij beëindigt zijn werk met een achtste hoofdstuk, waarin hij gesprekken voert met onderscheiden filosofische stroomingen in hun relatie met den godsdienst. Hierbij behandelt hij onder meer het existentieel denken, de fenomenologische methode, het religieuze apriori en de „objectieve waarheid” om te besluiten met een paragraaf, die gewijd is aan de inductieve taak der dogmatiek, praktisch gezegd een aanwijzing, hoe we ongelovigen, zonder de waarheid der openbaring te bewijzen, kunnen aannemelijk maken, dat het alzo is. Het laatste woord van het boek is een belijdenis, waarin hij zijn geloof, dat eenmaal de Heilige zal blijken de Almachtige te zijn en de Almachtige de Heilige en dat de Kurios (de Heere) der geloovigen zal blijken te zijn, wat we nu reeds gelooven, maar niet kunnen zien: de Logos der Schepping, de Alfa en de Omega. *)

Ik noemde als een der ware woorden van den recensent der N. R. Crt., dat dit een boek is van groote allure. Alleen reeds de inhoudsopgave kan het bewijzen. Hoeveel vraagstukken worden in dit werk niet aangesneden! En hoe worden zij aangesneden? Wat een geweldige kennis kan deze hoogleraar daarbij ten toon spreiden! Wat een scherpe onderscheidingsgaven mag hij bezitten! Hoe raak kan hij stroomingen en opvattingen typeeren! De lezing van dit werk is in vele opzichten een groot genot. We worden zelfs jaloersch, dat onze hoogleraren in de dogmatiek in den laatsten tijd zoo'n breed werk niet gegeven hebben en we hopen zeer, dat het Prof. Schilder gegeven mag worden — ik noem hem maar, omdat ik zijn aanpakken van de vraagstukken de meest-juiste acht — ons een dergelijk werk van die hooge statuur op dogmatisch gebied te geven. Waarlijk, we worden den laatsten tijd in dezen niet verwend. Bavineks geniale werk is eigenlijk het laatste, dat ons gegeven werd. Ja, we hebben veel in hem en in anderen, maar hoe gaarne ontvingen we iets, dat ook in kan gaan op de vraagstukken van onzen tijd. En dan te weten, dat we mannen hebben, die het ons geven kunnen! Hoe heerlijk zou het zijn, als we naast deze dogmatiek, die zegt te staan op den grondslag van Evangelie en Reformatie, een dogmatiek konden zetten, die er inderdaad op staat?

En hoe heerlijk zou het ook zijn, als onze hoogleraren in de Wijsbegeerte nog meer konden publiceren? We zijn heel dankbaar voor hetgeen we hebben, maar een werk als dit laat ons zien, wat we nog missen. Inderdaad, Prof. Vollenhoven en anderen, we wachten gaarne op U.

M. Vr.

6) II, pag. 404.

UIT DE SCHRIFT

De smaadheid van Christus.

(Eén harer vormen.)

En zij gaven hem (Gamaliël) gehoor. Hand. 5:40a.

Wanneer Gamaliëls advies in den Joodschen Raad een wilfig oor vindt, beleeft het farizeïsme één van zijn gouden oogenblikken.

Voor wie de verzen 17, 21, 24 en 34 van Hand. 5 met elkaar vergelijken, is in dit hoofdstuk verneembaar de latente wrijving tusschen de twee groepen in Israël van dien tijd, die er streken om de hegemonie. Van de Sadduceën gaat opnieuw een actie tegen de kerk uit; ze zal zich richten tegen haar aardsch middelpunt, de apostelen worden gevangen gezet. En tenslotte ligt hun doodvonnis klaar. Dat was kennelijk het drijven van de Sadduceën. Deze groep had ook de leiding gehad bij de veroordeeling van Jezus. Nu ligt een gelijk vonnis voor Zijn apostelen gereed. Maar dan gelukt het Gamaliël, den leider der oppositie, voor dezen keer de leiding te ontwringen aan de handen van den president van het hof, tevens leider der sadduceesche meerderheid.

Nu mag ieder, die het goed meent met het volk van Mozes, zijn ooren wel spitsen. De grootste der onderzoekers van Mozes' wet heeft vandaag zijn kans in de hoogste vergadering van zijn volk. Gamaliël is een leeraar der wet, in waarde gehouden bij geheel het volk. Hij is de beste leermeester, dien Paulus krijgen kon. Hij is de eerste der zeven groote wijzen, die niet den ordinaireren titel Rabbi voert, doch als Rabban eerbiedig wordt genoemd. Hij heeft den machtigen invloed van de school van Sjammai gebroken en de hegemonie bezorgd aan de groep van Hillel. Uit hem zijn de Joodsche patriarchen gesproten.

Zal dan nu de welgeleerdheid haar oordeel geven over de zaak van Jezus? Ach, hoort, wat deze man te zeggen heeft, wanneer de getuigen van Jezus Christus hun leven inzetten voor hun Heer. Hij zegt: „Voorzichtig aan met deze menschen”. Hij zal een machtige rede houden, maar van te voren weet hij, dat hij niets ter zake zeggen zal; dat hij geen steentje zal bijdragen tot beslissing in het rechtsgebeding, waarvoor de vergadering is geconvoceerd.

Gamaliël, de Farizeër, is ook al niets beter dan de overpriesters en ouderlingen des volks, die er een figuur voor over hadden om maar buiten de kwestie te mogen blijven, of de doop van Johannes uit den hemel of uit de menschen was, Matth. 21 vs 25 vlg.

Hij zal zijn Schriftgeleerdheid niet gebruiken om de vergadering te leiden tot een rechtmatig vonnis, maar om een oud farizeïstisch principe, dat van de groote voorzichtigheid om in te grijpen in het Godsbestuur, te bepleiten. Zijn prestige zal hij geven voor de victorie van een bepaalde, altijd bij de Farizeën geliefde, politieke gedragslijn. Sinds 800 Farizeërs hun verzet tegen Alexander Jannai, den hogepriester op den koningsstroom, met een kruis hadden geboet, was het de handige praktijk der Farizeën geweest, om geen enkel risico op zich te nemen. Dat zat altijd tusschen hen en de Sadduceën. Het is een groote dag voor Gamaliël, wanneer hij deze meening aan den heelen raad kan opdringen.

Doch hier is de zelfvertering der farizeïstische Schriftgeleerdheid openbaar. Iedere daad dient getoetst te worden aan de roeping van den mensch, die haar verricht. Het is er niet goed mee, wanneer wij het volle gewicht van onze positie, ons geld, onze kennis in de weegschaal leggen en succes hebben dan. Het is pas goed, indien wij onze talen dienstbaar stellen aan den Heer, die ze ons verleende. Dus hebben we ook bij het advies van Gamaliël te vragen slechts: wat heeft deze man met zijn welgeleerdheid gedaan? Is dan eindelijk uit zijn mond in het sanhedrin in de zaak van Christus de stem der Schrift gehoord? Toen Sadduceesche levenswijze even zweeg, heeft toen de Farizeër gesproken naar de wet van Mozes? Hebben ook maar voor éénmaal de mannen van Gamaliël den Joodschen raad gezet in het licht van het aureool, waarin de massa hen en hun daden moest zien: leeraars der wet?

Ge hoort niet dan de stem der praktijk. Twee gebeurtenissen worden opgehaald. Twee „gevallen” waren dat, waarin het dooden van den leider afdoende maatregel was gebleken om een beweging te verlammen. Zoo kon het ook nu gaan. En er is nog een mogelijkheid. God kan deze beweging willen laten voortbestaan. Welnu, dan zegt de farizeesche politiek: loop niet het risico, tegen Gods bestuur te strijden. Dan moeten we maar zien hoe het komt en de tijd zal het leeren.

Het is ontdekkend, te vragen, hoe het bestaanbaar is, dat een man die er zijn beroep van had gemaakt naar de wet van Mozes te vragen, de discussie op een zoo laag peil kan brengen, terwijl zijn dagelijksche bezigheid hem de gelegenheid

bood, in het geding de leiding te geven naar de wet van Mozes.

De man is compleet tevreden met zijn systeem. Zóó tevreden, dat hij het dagelijks uitspinnen zal in de rabbijnschool en leerlingen van heinde en ver er in zal repeteeren. Maar voorts zal hij zijn positie in het volksleven handhaven met elk geschikt middel. Door tactisch op te treden zal hij zijn gouden dagen hebben. Maar geen seconde zal hij zijn kennis van de wet, zijn positie en invloed, wagen in den strijd voor waarheid en recht.

Het is niet de welgeleerdheid, die Christus hier onrecht doet. Christus wil altijd staan in het oordeel der welgeleerdheid, indien ze zich aan de wet houdt; en zijn apostelen willen blijmoedig naast Hem staan, en teksten mee napluizen geduldig. Het is de man, die zijn eigen welgeleerdheid verloochent, omdat hij persoonlijk succes wil, die Christus hier smaadheid aandoet. In zulke gevallen zijn letters-tellende welgeleerden niet beter en niet minder dan letters-vloekende geestdrijvers.

Het gaat bij dit bedrijf wel zeer vroom toe. „Opdat wij niet blijken tegen God te strijden”. Maar Christus' dienaren droegen Zijn smaadheid, bij zóóveel vroomheid.

En niet alleen bebloede ruggen waren de teekenen der versmading, waarmee hun smaders hen belaadden. Maar ook de weigering om hun twist-zaak te beslechten.

Het is heel erg, wanneer het Woord van God moet zwijgen voor de stem der praktijk. Maar het is niets beter, wanneer vervolgens niet eens meer naar het Woord gevraagd wordt.

W.

R. S.

KERKELUK LEVEN

Nogmaals: Openbaringshistorie en prediking.

Ds J. Overduin vraagt nog eens het woord. Al vinden we de discussie onvruchtbaar, we willen hem toch nog wel eens het woord geven. Hier is inzender:

Hooggeachte Professor Schilder,

Mag ik nog eenmaal gebruik maken van Uw gastvrijheid in „De Reformatie”, om zoo kort mogelijk te antwoorden op het ingezonden van den heer De Rover en Uw onderschrift („Ref.” 10 Juni '38).

1o. Het spijt mij zeer, dat de heer De Rover beweert, dat „wat Ds O. mij in den mond legt, als gesproken op de jaarvergadering van „Filippus”, door mij gezegd noch bedoeld is”. Nu moet ik helaas daar tegenover stellen, dat ik namen mag noemen van bezoekers van de jaarvergadering, die getuigen willen, dat ik in mijn „Credo”-artikel de gedachten van den heer De Rover zakelijk juist heb weergegeven. Enkelom vroeg ik er naar, die allen dit getuigden. Ik zal ze noemen, a. Prof. Dr G. M. den Hartogh, voorzitter van „Filippus”; b. Ds H. A. Wiersinga, die de opmerkingen van den heer De Rover noteerde, omdat hij als referent hem beantwoorden moest; c. Ds J. C. J. Kuiper uit Arnhem, die me schreef: „Inderdaad heb jij de gedachten van mijnheer De Rover goed weergegeven”. Verder bespraken wij aan den koffiemiddag deze „eenzijdigheid” met een groep van ongeveer zes personen, die allen zóó den heer De Rover hadden verstaan. „Gezegt noch bedoeld”? Kunnen wij niet meer luisteren?

2o. Het referaat van Ds Kuiper beluisterde ook ik met groote instemming, maar dat was toch iets anders, wijl iets meer dan de heer De R. voorstond.

3o. De beantwoording van den heer De R. was Ds Wiersinga wel toevertrouwd, en helaas heb ik den heer De R. in de middagpauze niet gezien om met hem te spreken en de middagvergadering moest ik vóór het einde van het referaat van Ds K. reeds verlaten, zoodat de conclusie, dat mijn „ambtelijke gehoorzaamheid ingesluit werd”, onjuist is.

4o. Om de zaak bij de juiste proporties te houden, moet ik opmerken, dat het niet gaat over de waarde van het element der Godsopenbaring in de prediking, zoodat ik het „breede” stuk van K. S. onder 7o. onderschrijf. Inderdaad moeten de biotische, psychische, politieke, sociale (etc.) factoren een dienende plaats hebben, maar dan ook een dienende plaats hebben. Dit laatste is voor sommigen, die ik ken, niet overbodig. Doch het gaat eenvoudig hierover. K. S. ziet geen overwaardeers; ik zou haast zeggen: Hij wil ze niet zien. „Weg met de fatale probleemstelling zelf van over-, onder-, middelwaardeering”. Is deze probleemstelling zoo fataal? Ik geloof, dat A. Kuiper Sr in zijn „Drie kleine voasen”, toch zeker heel juist waarschuwt tegen overwaardeering. Het is toch ook een feit, dat over- en onderwaardeering tegelijk zich kunnen voordoen.

Over het algemeen kunnen wij zeggen, dat de evangelisatie-roeping nog lang niet voldoende doorgedrongen is in de Kerk in haar geheel (om van andere roepingen nu te zwijgen), maar daarom moet ik weleens een evangelisatie-werker tot de orde roepen en hem herinneren, dat er ook nog andere belangen en roepingen in de Kerk des Heeren zijn. En zulke „drijvers” zijn slechts „propagandisten” van de evangelisatie, zij irriteren meer de slapen, dan dat zij hen opwekken. Meer en anders bedoel ik niet. En deze „drijvers” maak ik tot kalmte terwijl ik tegelijk zie, dat over de heele linie nog te weinig ernst wordt gemaakt met de historische revelationis. Tenslotte zijn wij niet alleen geroepen rekening te houden met- en te waarschuwen tegen hetgeen „zwart op wit staat”, maar ook tegen hetgeen ik en anderen hooren onder ons volk. Dat zijn voor mij net zoo goed feiten, soms nog ernstiger feiten dan „zwart

op wit
En nu
is en d

Mijn an

1. Wat
over wat
zijn? Ste
hausch ge
is dan d
„overwaat
heils in c
signaleer
stens aan
blijvende
in het al
(in de ev
betrekkli
bracht. M
toond, da
waar Ds
vond hij
2. Wat
te? Hij
deering”;
van dhr
ten goede
als de on
gnoses ste
het over l
wen vraa
neembaar
éens te z
gezondhei
Nu Ds O.
wat dit la
bewijs he
gelijkelij
Dr Korff,
nis van l
bondsdag
wijzend te
van „over
buring. O
3. Blijft
kan men
men iem
bepaalde
secretaris
dat hij in
B. kreeg
thans ook
ieder is d
4. Het i
zaar „h
hij ziet, C
behoeven
van het l
van wat
dankbaar
uit de vru
langstelli
probleems
achten. A
hij van d
maar één
niet aan c
over heel
de menscl
éene gebou
deze laats
begon te
om te con
knipt, ma
doen. Niet
eenigen v
„kalmte”
„profetiack
praxis; en
uit het be
filmbeelde
5. Tensl
kan bij de
vinden, w
en naar c
zijdigheden
ik zou ni
schrift mi
woord voo
het vanda
dat de pr
afgedacht
toegzaam
met het l
het gaat
Kuypers
zonde”,
te wézen
merkelijk
wat Ds C
Intelleet,
onmishaar
heden v a
neigd zijn
Niemand
tegen int
symptome
behoefde l
van het

Hebt U er al aan gedacht, dat voor het aanbrengen van een nieuwe abonnee U een premie kunt kiezen uit een uitgebreide boekenlijst?

naar de wet

zijn systeem. Tspinnen zal n heinde en e zal hij zijn met elk ge- n zal hij zijn ronde zal hij en invloed, n recht. Christus hier i in het oor- r aan de wet nodig naast geduldig. Het heid verlooi, die Chris- gevallen zijn en niet min- s. om toe. „Op- ijden”. Maar hadheid, bij en de teeke- smaders hen n hun twist-

ord van God ijk. Maar het s niet eens ordl.

R. S.

VEN

liking.

ord. Al vinden hem toch nog der:

van Uw gast- ort mogelijk te heer De Rover 38.) Rover beweert, als gesproken, door mij ge- ik helaas daar- noemen van stuigen willen, chten van den geven. Enkel en uigden. Ik zal togh, voorzitter lie de opmerkin- , omdat hij als J. C. J. Kuiper ad heb jf de l weergegeven". Iemaaltijd deze geveer zes per- er hadden ver- a wij niet meer

uisterde ook ik och iets anders, r stond. er De R. was helaas heb ik niet gezien om gadering moest an Ds K. reeds ijn „ambtelijke njuist is. rties te houden, over de waarde n de prediking, onder 70, onder- the, psychische, n diene de mende plaats n, die ik ken, oudig hierover. zou haast zeg- t de fatale pro- middelwaardet- taal? Ik geloof, ie vossen", toch overwaardeering- i onderwaardee-

zeggen, dat de voldoende door- geheel (om van ar daarom moet tot de orde roe nog andere be- les Heeren zijn. agandisten" van de slappen, dan s bedoel ik niet. linte terwijl ik, nog te weinle a revelationis. pen rekening te a hetgeen „zwart n ik en anderen oor mij net zoo dten dan „zwart

op wit". Het heeft zin daartegen te waarschuwen. En nu hoop ik, dat de rust over dit punt weergekeerd is en dank ik U zeer voor de gastvrijheid.

J. OVERDUIN.

Mijn antwoord is aldus:

1. Wat hebben we nu eigenlijk nog aan een debat over wat werkelijk door den heer De Rover zou gezegd zijn? Stel eens, dat de drie genoemde heeren nu heusch goed verstaan, en vooral, „aangevoeld” hebben, is dan daarmee aangetoond, dat er een gevaar van „overwaardeering” der geschiedenis der openbaring des heils in de prediking is, welk gevaar door Ds O. ge- signaleerd werd? Och neen, daarmee ware dan hoog- stens aangetoond, dat na veel moeite en met veel over- blijvende onzekerheid er één man te vinden was, die in het afwijzen van verkeerde practijken en methoden (in de evangelisatie) vat op zich gaf, ditmaal dan met betrekking tot de kwestie, welke Ds O. op het tapijt bracht. Maar daarmee is nog in geen deele aan- getoond, dat er van een gevaar sprake is ter plaatse, waar Ds O. het zoekt. Uit serieuze, gedrukt materiaal, vond hij geen enkel voorbeeld.

2. Wat heeft Ds O. nu eigenlijk van dhr De R. ver- told? Hij gaf: a. een saamvattende diagnose („overwaar- deering”); b. een vrije weergave van eenige uitspraken van dhr De R. ter vergadering. Nu houde Ds O. mij ten goede, dat ik zijn diagnose in een aangelegenheid als de onderhavige niet zoo maar aanvaard. Wie dia- gnooses stellen zal, moet toonen, dat hijzelf de zaak, waar het over loopt, beheerscht. En wie bij anderen vertrou- wen vraagt voor zijn diagnoses, moet duidelijk waar- neembaar hebben gemaakt, het met die anderen heusch déns te zijn over de grondvragen, die het ziekte- en gezondheidsbeeld in de onderhavige kwestie bepalen. Nu Ds O. aandringt, moet ik hem wel zeggen, dat ik wat dit laatste betreft uit zijn publieke geschriften geen bewijs heb kunnen vinden, dat hij en ik in dezen gelijkelijk denken. Zoolang Ds O. over een boek van Dr Korff, over de Buchmanbeweging, over de beteeke- nis van Pinkster, spreekt, gelijk hij het deed op den bondsdag 1934 der gereformeerde meises, sta ik af- wijzend tegenover elke diagnose, die hij stelt ter zake van „overwaardeering” der geschiedenis der Godsop- baring. Of inzake een vonnis van „eenzijdigheid”.

3. Blijft dus over wat onder b. valt. Maar hoe licht kan men hier elkaar misverstaan? Vooral, wanneer men iemands woorden bekijkt in het licht van een bepaalde „diagnose”? Dhr De R. verwoes mij naar den secretaris van „Filippus”, den heer Boot, ten bewijze, dat hij inderdaad gezegd had, wat hij schreef. Van dhr B. kreeg ik geen nadere bijzonderheden; ik acht ze thans ook niet meer nodig. Zie wat ik schreef onder 1. Ieder is de beste uitlegger van zijn eigen woorden.

4. Het is maar goed, dat Ds O. niet zegt, doch alleen maar „haast”, „zou” zeggen, dat ik niet WIL zien, wat hij ziet. Over een onbeleefdheid, die niet gezegd is, behoeven we geen woorden te verspelen. Mij moet het van het hart, dat ik de onderschrijving, door Ds O., van wat ik onder 70. opmerkte in mijn vorig stuk, dankbaar zal constateeren zoodra ze mij duidelijk is uit de vruchten. Dan zal ik ook zijn diagnoses met be- langstelling aanhooren. Tot dien tijd toe blijf ik de problemstelling van „over- en onderwaardeering” fataal achten. Als iemand de wet Gods zóó slecht kent, dat hij van de tien geboden (ik neem een voorbeeld) er maar één de aandacht waard vindt, dan lijdt die man niet aan onderwaardeering, doch is schuldenaar tegen- over heel de wet. Maar als zelfs die schuldenaar aan de menschen een hoognoodige hoodschap uit dat ééne gebod van de wet des Heeren doorgeeft, dan moeten deze laatste, vooral in een tijd, die nog nauwelijks begon te lulsteren, niet de koppen bij elkaar steken, om te constateeren, dat de man-in-kwestie de wet ver- knipt, maar dan moeten ze naar zijn onderwijs gaan doen. Niet om zijnentwil, doch om der wille van den eenigen wetgever. Willen zij den man-in-kwestie tot „kalute” vermanen? Laat hen liever zichzelf en hem „profetisch” opwekken, om te komen tot de goede praxis; en voorts den inhoud zelfs zijner profetie niet uit het besef der naaste omgeving verdringen door vage filmbeelden te vertoonen van den profeet.

5. Tenslotte: Ds O. wijst naar Dr Kuiper. Zeker, men kan bij dezen veldheer telkens weer uitdrukkingen vinden, waarin hij, staande naar een evenwichtspositie, en naar een toegerust leger, waarschuwt tegen „een- zijdigheden”. Ook in „Drie kleine Vossen” is het zoo; ik zou niet graag de leidende gedachten van dat ge- schrift missen, maar óók niet graag de inleiding er op woord voor woord onderschrijven. Dr Kuiper zelf zou het vandag ook niet doen, als hij van te voren hoorde, dat de problemstelling scherp moest wezen. Maar — afgedacht hiervan — de theoloog Kuiper heeft ge- noegzaam gewaarschuwd tegen het verkeerd opereeren met het begrip van „over- en onderwaardeering”, als het gaat om eischen des Heeren. Voorts — in Kuipers „Kleine Vossen” is het eerste woord: „een zonde”, — en daar ligt de problemstelling zoolks ze wezen moet. Tenslotte: Kuiper eindigt met een op- merkelijk „Besluit”. Nadat hij heeft afgerekend met wat Ds O. zou noemen de „overwaardeerders” (van intellect, gemoed, wilsleven) komt Kuiper tot „een onmisbaar slot-artikel ten besluite, handelende over de lieden van het tegendeel. Schler zouden we ge- neigd zijn, hen de tegenvoeters te noemen”.

Niemand nu zal ontkennen, dat toen Kuiper schreef tegen intellectualisme, mysticisme, practicisme, de symptomen daarvan voor het grijpen lagen. Kuiper behoefde heusch niet ten bewijze van de aanwezigheid van het drievoudige door hem gesignaleerde kwaad

zich te beroepen op wat enkele getuigen zich wisten te herinneren van de preciese woorden van een debater op een jaarvergadering. Hij had materiaal, publiek, ter beschikking. Maar wat de historia revelationis betreft: laat men in de omgeving van Ds O. de jacht op den overwaardeeringsvos vooralsnog maar staken. Voor- loopig komt het er op aan, de „tegenvoeters” (d.w.z. niet de jagers, maar de tegen-vossen) te leeren, hoe zij preeken moeten over Gods werk in de openbarings- geschiedenis in alle gevallen, waarin de tekst dit eischt. K. S.

Ontkrachting van het verbond.

In ons vorig nummer wezen we er op, dat de ver- borgen dingen „voor den Heere”, de geopenbaarde daarentegen „voor ons en onze kinderen zijn” (als regel voor geloof en leven). En we herinnerden aan de moel- lijke kwestie der verhouding tusschen verbond (geopen- baard) en verkiezing (verborgen); een probleem, dat nog altijd groote moeite geeft in kerk en theologie.

Nu zou men zich vergissen, als men deze moeilijkheden van jonger datum achtte. Zoodra de theologie zich aan nadere detaillering waagde, stuitte ze er op. De eeuwen door kan men dezelfde „standpunten” over en weer ingenomen zien, als welke later, b.v. omstreeks 1892, 1905, 1936, om beurten elk voor zich erkenning vroegen. Wie de geschiedenis kent, gelooft dan ook niet zoo gauw aan de mogelijkheid van „Beseitigung” dezer vraag- punten met behulp van een of andere formule; en geeft er, misschien niet zonder humoristisch affect zijns geestes, acht op, dat de passie, waarmee sommigen roepen om een nieuwe „stormstillende” formule, door- gaans omgekeerd evenredig staat tot de diplomatieke rust eener eventueel tenslotte aanvaarde formule zelf. En hij zal zich wachten voor het helpen importeeren van nieuwe geloofsartikelen, die door een of anderen theoloog of theologencommissie in der haast ontworpen mochten zijn.

De moeilijkheid, die bij de bepaling der verhouding tusschen verbond en verkiezing zich voordoen, laten zich gemakkelijk onderkennen. Het verbond van Gods genade belooft inderdaad genade; niet wat sommigen onder „algemeene genade” verstaan, doch de „bijzondere genade”, welke God in Christus, door den Heiligen Geest schenkt, weldaden, waarvan, om nu maar kort te gaan, de Schrift duidelijk zegt, dat ze aan Gods uitverkorenen worden toegerekend. Dit, wat het ééne „deel” van het verbond (de belofte) betreft. En wat het andere „deel” (den eisch) aangaat, hier staat de zaak niet anders, ook hier wordt alles teruggelield tot de verkiezing. Want wat eischt God in het genadeverbond nu anders dan vruchten der verkiezing? Het zijn geen beneficia humanitatis, waarmee de Verbondsgod genoeg doet, en geen beschavingsblijken, en geen „kreatuurlijke bewegingen”, doch het zijn de werken van geloof, hoop en liefde, opkomende slechts uit den wortel van een krachtens Gods eeuwig voornemen uit den Geest herboren hart.

Welnu, zoo komt dan de kwestie te staan, — wat wil dan het verbond? En hoe construeert de belijder zijn leer omtrent het verbond? Men ziet voor zijn oogen, dat er menschen zijn, die in den verbondskring opge- nomen zijn, die de teekenen des verbonds ontvingen, aan wie de beloften van het verbond zijn gedaan, maar die zijn eischen niet inwilligen, daarin volharden, en heengaan uit dit leven als onverschilligen, of als vijan- den van wat hun toegezegd en voorgehouden is. Was het verbond hier ijdel? Of hebben zij het verbond hun- nerzijds verbroken? Zoo ja, kan dat dan? Zijn de grenzen, die het verbond trekt, andere, dan die welke de verkiezing heeft gekozen? Zoo ja, hebben we dan nog iets aan het verbond?

Voorzover deze vragen niet uit het ongeloof geboren zijn, waren ze onvernijdelijk. Maar juist, omdat het zwijgen dient te worden opgelegd aan het „vleesch”, en het antwoord slechts aan de Schriften staat, heeft de kerk toe te zien, dat zij niet met de ééne hand terugneme, wat ze met de andere ge- geven heeft. Want bij voorbaat staat het vast, dat de Schrift zelf dit niet gedaan heeft, dat zij nooit zoo doen kon. Omdat „Gods beloften” niet ijdel zijn, „om ons te bedriegen, en een spel met ons te spelen” (Cal- vijn).

Intusschen, de theologie heeft wel eens op déze manier zich uit de moeilijkheden willen redden. En het is goed, daarop te letten, opdat we zelf gewaarschuwd zouden zijn. Sommigen blijken geneigd, het nuttige werk van „met de ééne hand geven, en met de andere óók wat geven” reeds geschied te achten daar, waar men feitelijk met de ééne hand terugnem wat de andere gegeven had. En toch is dat telkens weer heel iets anders.

Nu zou het ons te ver voeren, indien wij ook maar zouden staan naar overzichtelijkheid, in de aanduiding van de onderscheiden manieren, waarop men theolo- gische constructies heeft willen geven, teneinde uit de moeilijkheden te geraken. Het zijn er ettelijke; en ze geven blijk van soms verbluffende hersengymnastiek.

Maar we zullen ons beperken tot enkele voorbeelden. Om aan te toonen, dat ze tenslotte neerkomen op ont- krachting van het verbond. Sprekende van het verbond, kwam men er toch toe, aan dezen term zulk een inhoud te geven, dat feitelijk die inhoud er uit weggeredeneerd werd; dat men van verbond wel sprak, maar intusschen datgene, wat een verbond tot verbond maakt, uit zijn begrip had uitgesneden.

En juist omdat we niet ons vergasten willen op een aanblik van gemakkelijk neergelagen grove ketters,

Onder de sper-lamp!

Juist toen ik mijn schreden wilde voortzetten op het doornige pad van de haast... gulpte de sper- lamp haar rooden lichtstroom voor mijn voeten. Zoo'n lampstraal (zetter, denk om de p!) betracht een vlekkelooze neutraliteit. Een auto remt zich knarsend tot stilstand en een handkar-chauffeur hangt, sullend over het asfalt, met zijn volle ge- wicht aan de kruk van zijn wagen om hem te doen stoppen vóór de wettelijke streep. Evangelist en communist, dominee en conferencier, ze vinden zich gelijkelijk een halt toegeroepen. Alleen de auto met het roode kruisje daverd dóór: voor den dood geldt geen stopstreep!

Straks kleurt het rood om in veilig groen; zie nú het straatbeeld! Er zijn benijdenswaardigen, die bij het eerste omschakelen van de stoplamp voor- uitschieten, alleen hun voet heeft stilgestaan, al- leen hun hand heeft even gepauzeerd om de rem van hun auto, hun hart is in beweging gebleven. Dat hart heeft met de lamp mee-omgeschakeld, het heeft heel de wonderbare verkeersmechaniek mee-beleefd. Gelukkige menschen met het altijd fitte lichaam en een immer actieven geest! Er zijn ook anderen. Die kwamen even full speed aan, maar hun reacties gaan trager. Zij stopten niet ge- makkelijk, zij vlogen met de hakken op de stop- streep en slipten bijna in het licht van den ver- keersballon. Maar eenmaal tot staan gekomen, nam het hart zijn pauze, de wil ging met vacantie en de motor laat zich bijna niet meer aanslaan. Koosje Quick is Truitje Treuzel geworden en Stoere Bar- rend is veranderd in Simon Bedaard.

Het leven is een gedurig wandelen onder de roode sperlamp. Slechts de zeer sterken van lichaam en geest ondervinden van dat gedurig remmen geen hinder. De meesten krijgen echter op den duur van die roode sperlampjes in hun hersenen en in hun wil. Zij slaan ténten op bij de stopstreep! Zij zijn in hun wilsleven geremd. Dit kan niet en dat kan niet, voor elk bezwaar gaan zij uit den weg. Bij hun sloffenden tred denkt men geen oogenblik aan voeten als van der hinden! Zij zijn wel goed begonnen, er zat wel spirit in hen en moed en liefde! Maar de sperlamp heeft hen gebroken.

Waarom is het getal werkers zoo klein op elk gebied? Waarom kost het zulk een moeite een ar- beid levend te houden? Het is de stopstreep, vrien- den, het is de sperlamp! Waar zijn de werkers van een vorig jaar? Bij de stopstreep! Waar zijn de gevers uit een vroeger kwartaal? Onder de sperlamp! Waar zijn de vergadering-bezoekers, die bezielde door hun aandacht, hun blij-opklankend lied? Zelfs moeten wij vragen; waar zijn de kerk- gangers? Ik weet van jaren dat ik al bij was als ik een niet al te tochtig staanplaatsje kon bemach- tigen, nu kan ik soms onder de preek gaan ver- zitten van het puntje — naar het hoekje — naar het midden van de bank! Waar zijn de trouwe lezers, die hun gouden jubileum viëren als abonné? Waar de contribuanten-in-het-goud? Vrienden, wij heb- ben sperlamp-zenuwen gekregen en stopstreep- spieren!

Toch behoeft dat niet. Het is Góð, Die ons doet wandelen onder het rosse licht van de sperlampen. Het is Góð, Die telkens weer de stopstreep trekt voor onze voeten. Op allerlei wijze, door ons de gezondheid te ontnemen, door een crisis te zen- den in onze finantiën, door allerlei belemmeringen te leggen op ons pad. Hij wil ons daardoor niet uitdooven en niet breken, ons niet moedeloos maken noch geesteloos. Maar de Heere wil ons oefenen in de afhankelijkheid des geloofs. Die is heel wat anders dan lijdelijkheid of berusting. Het geloof leert wachten met den voet op het gas- pedaal, met de hand op den starter, met den teen op de stopstreep! Als God het dan vergunt, schu- kelt met de lamp tegelijk onze ziel óm. Wij wande- len onder sperlampen en wij worden niet moede! Wij loopen over stopstreepen en wij worden niet mat. N. B.

doch, vanwege den ernst der zaak liever ons tot serieuze theologen bepalen, zullen we onze voorbeelden kiezen uit theologen, die bij de gereformeerden steeds een open oor hebben gevonden, voor wat de hoofdzaken aangaat.

Eén der eerste pogingen nu, om uit de impasse te geraken, is deze, dat men binnen den verbondskring onderscheidt tusschen wat ik — zonder ondeugend te willen worden — zou willen noemen: „algemeene (verbonds) genade en bijzondere (verbonds) ge- nade”.

Want er wordt ook binnen het complex der verbonds- weldaden onderscheiden tusschen algemeene en bizon- dere genade des verbonds. Prof. Hepp, in zijn bekende brochures, heeft zijn hoofd geschud, toen hij van onder- geteekende ergens de verklaring aantrof, dat hij bij

den dag benauwerd werd voor de onderscheiding tusschen algemeen en bijzonder; en hij zocht de windrichting af, die in dezen kwade reuke kon brengen. Misschien zal hij juist daarom naar dit bepaalde geval willen luisteren, bij wijze van illustratie op mijn gevoel, waaraan ook al nog steeds niets veranderd is.

Tusschen algemeene en bijzondere verbondsgenade wordt h.v. onderscheiden door den bekenden Hermanus Wits. Een theoloog van groot formaat; op wien ook onzerzijds critiek te oefenen valt, maar die groote verdienste heeft gehad, hetgeen men wel gelooven zal op gezag der Christelijke Encyclopaedie. Hij was schrijver van een uitvoerig werk over het verbond; titels, van Latijnsche en Nederlandsche editie (waarmee men voorzichtig zijn moet) volgen hieronder in noten.

Wits heeft althans deze verdienste, dat hij met nadruk wijst op de eenheid van het genadeverbond. „ten opzichte van het wesen dersaake“. „Daar is seer veel aangelegen, dat wy het Genadeverbond, gelyk het is in zijn Substantie en wesen als men segt, of gelyk het ten opzichte van omstandigheden, onder verscheydene Bedeelingen, verscheydentlyk van God voorgesteld word, onderscheydentlyk leeren aanmerken. Indien wy op de Substantie van het verbond zien, soo is het maar een eenig verbond, ende en kan ook in eenigerley maniere geen ander zijn. Maar indien wij letten op de omstandigheden van het verbond, soo is hetzelfde in verscheydene Bedeelingen der eeuwen veelmaals op veelderley wyze bedeeft, tot betooninge van de veelvuldige Wysheyt Gods“¹⁾.

Dit vooropgesteld zijnde, gaat dan Wits vervolgens handelen over de „algemeene dingen“ („universalia“), die „tot de substantie des verbonds behooren, en in alle eeuwen hebben plaats gehad“ (266, lat. ed. 210). Hij rekent daartoe, „dat aan alle uytverkorenen, in wat tyd zy ook mogen leven, 1. Een en het zelve Eeuwige leven belooft geweest is. 2. Een en de zelve werkmeester ende gever der Saligheyt Jesus voorgesteld is. 3. En dat zy door geen anderen weg aan hem deelachtig hebben kunnen worden als door een waar en levendig geloove in hem“ (266, lat. 211).

Men ziet het, Wits brengt het verbond hier in verband met de verkiesing. Zijn derde boek, eerste hoofdstuk, handelt dan ook „van het Verbond Gods met de uytverkorene“. Dit is „gebouwt op het Verdrag tusschen den Vader en den Soon“ (gratiosum Dei cum electis foedere... quod Pacto Patrem inter Filiumque superstructum est, 202). In dat verbond zijn de „partijen“ (partes contrahentes), de het verbond aangaande partijen, ter eener zijde God, ter andere zijde de uytverkorenen.

Maar nauwelijks heeft Wits dit opgemerkt, of hij begint restricties te maken. De eene hand geeft, de andere neemt terug. Ja, zoo zegt hij, dat heb ik nu wel gezegd, maar ge moet goed opletten. Ge moet ter dege leeren onderscheiden tusschen de MYSTIEKE (verborgene) gemeenschap des verbonds (communio) aan den eenen kant, en de UITWENDIGE (externa) bedeeft (oeconomia) van het verbond aan den anderen kant. „Als wy dit Verbond tot de uytverkorene inbinden, soo is het openbaar dat wy van de inwendige verborgene, en geestelyke gemeenschap des verbonds spreken. Want in dat verbond word belooft de saligheyt, en alle dingen die met de saligheyt gevoegt zyn, en een onfeilbare t'samenknoopinge hebben; welke niemant als den uytverkorenen alleen gegeven worden. Anders: indien aangemerkt word de uytwendige Bedeeling des Verbonds, in de gemeenschap des woords en der Sacramenten, in de belydenisse des waaren geloofs, in het deelgenootschap aan veele gaven, welke, al is het dat se uytnemende en voortreflyk zyn, nochtans geen gewrochten zyn van den Heyligmaakenden Geest, nochte een onderpand van de geluksaligheyt die volgen zal; zoo kan men niet ontkennen, dat veele ten dien opzichte Bondgenoten zyn, welker naamen nochtans in het Testament Gods niet en worden gevonden.“ (Herm. Wits, Vier Boeken v. d. versch. Bedeeling der Verbonden Godts met de menschen, vert. door M. v. Harlingen, 4, druk, Amsterdam, 1736, 257)²⁾.

Men ziet het: in feite wordt hier tusschen algemeene en bijzondere (verbonds) genade onderscheiden. Er is een mystiek deel hebben aan het verbond, en er is een uytwendige bedeeft er van. Al wordt het verbond

ook met den naam testament³⁾ aangeduid, men kan „bondgenoot“ zijn, en toch buiten het testament Gods staan. Er is een algemeene genade, een deelgenootschap aan vele, treffelijke gaven, maar die toch niet van den Geest Gods qua heiligmakenden Geest zijn. En er is ook een heiligmakende werking van den Geest, waardoor een deel der bondelingen ook in het testament effectief een plaats hebben kan.

Zoo heeft Wits het geconstrueerd.

Hij heeft op die manier zijn algemeene definitie⁴⁾ van het verbond Gods met de menschen kunnen handhaven, ook ten aanzien van het genadeverbond. Hij heeft, waar volgens hem tot de algemeene definitie van het verbond ook de verbondsDREIGING behoort, deze verbonds dreiging ook in zekere redeneering, omslachtiger dan, die van Braun, tot het genadeverbond kunnen uitstrekken (§ 21, 22). Maar tot welken prijs is deze eenheid van stijl en betoogtrant gewonnen? Tot den dueren prijs eener onderscheiding tusschen algemeene en bijzondere verbondsgenade, welke feitelijk den lezer de benauwende vraag opdringt: hoe is het nu? wat wordt nu in het verbond beloofd? en wat moet ik nu eigenlijk hebben, om te kunnen gelooven, dat ik behoort tot het genadeverbond? Het algemeene of het bijzondere genadegevoel? Wat komt nu tot zijn „bedeeling“? Wat is nu feitelijk verbondssubstantie? Is het verbond nog wel testament te noemen?

En dit is de eenige incongruentie niet. Het is de eenige ontkrachting van het woord „verbond“ niet. We zullen op andere voorbeelden wijzen. K. S.

3) Daar en boven stelt d'Apostel het Genade-Verbond meer als eens voor, onder den naam van een Testament, het welke is een onveranderlyk voornemen Gods, aan geen voorwaarde hangende; en gelyk als een uytterste wilje, om de eeuwige erfenisse den uytverkorenen te geven; welke stennende op de onveranderlykheyt van Gods raad, en bevestigende door de dood van den Testamentmaaker, gelyk het niet en kan geschieden dat se om verre geworpen word door eenige ongeloofticheyt der uytverkorenen, altoos ook haar vastigheyt niet en bekomt van eenig geloove des menschen; nademaal God in dat zelve Testament niet min onveranderlyk over het geloove, als over de Saligheyt gedisponeert heeft. (Wits, vert. v. Harlingen, 4e dr., 1736, 259.)

Tum etiam Apostolus foedus gratiae non semel sub nomine Testamenti proponit, quod est immutabile Dei propositum, a nulla suspensum conditione; & quae quum imitatur ipsi deo deus ipsius foedus rei deo & sancta sit morte testatoris, ut fieri non potest, ut subvertatur ulla electorum infidelitate, ita etiam firmitatem suam non nanciscitur ab ulla hominis fide: quum hoc ipso Testamento de fide non minus immutabiliter, quam de salute disponerit Deus. (Witsii, Oec. Foed. Basileae, 1739, 205.)

4) Het verbond Gods met den mensche is een onderhandelinge tusschen Godt en den mensche, aangaande de wyse, om de volkomene geluksaligheyt te bekomen, met byvoeginge van een bedreyng des eeuwigen verderfs waer mede te straffen is de veragter van de geluksaligheyt welke op die wyse aangeboden wort (6).

Foedus Dei cum homine est conventio inter Deum et hominem, de ratione consequenda consummata beatitudine, addita comminatione aeterni exitii, quo mulcandus est beatitudinis, ea ratione oblatae, contemptor (5).

Het rapport der Chr. Geref. Kerk inzake het antwoord aan de Synode der Geref. Kerken. (II.)

Einde van het voorgaande artikel: „En dies hebben zij de samensmelting begeerd en den HEERE om de verkregen samensmelting op hoogen toon lof toegebracht“.

Alleen, zij hebben die samensmelting begeerd en bevorderd op goede gronden. Ik ga u de historie dier samensmelting niet teekenen. Vanzelfsprekend schier is het een historie, die van groote moeilijkheden verhaalt. De Doleantie was nu eenmaal anders van aard dan de Afscheiding, en van beide kanten werd dit gevoeld. Men ontkomt niet aan den indruk, dat in beide groepen er menschen waren, die er naar streefden, waar zij zoozeer van de waarheid hunner overtuiging verzekerd waren, die op te leggen aan de andere. Maar na veel zoeken vond men de juiste oplossing. De Synode van de Chr. Geref. Kerk van 1891, in Leeuwarden bijeen, besloot op voorstel van Bavinck¹⁾: „erkennende het belangrijk verschil, dat tusschen Doleantie en Separatie bestaat, zelve vaststaande in de overtuiging, dat de scheiding van 1834 en vervolgens een werk Gods was, zoowel recht- als plichtmatig naar Zijn Woord en de Geref. Belijdenis, de Doleantie met haar Kerk- en Rechtsbeschouwingen voor rekening latende van de Ned. Geref. Kerken“ op drie voorwaarden de samensmelting te begeren, waarvan de voornaamste wel was, dat wederzijds zou worden uitgesproken, dat de verbreking van de kerkelijke gemeenschap met de besturen van de Ned. Herv. Kerk niet alleen, maar ook met de leden

1) Het voorstel-Bavinck in zijn geheel moge hier volgen: Erkennende het belangrijk verschil, dat tusschen Separatie en Doleantie bestaat, zelve vaststaande in de overtuiging, dat de scheiding van 1834 en vervolgens een werk Gods was, zoowel recht- als plichtmatig naar Zijn Woord en de Gereformeerde Belijdenis,

de Doleantie met haar Kerk- en Rechtsbeschouwingen voor rekening latende van de Ned. Geref. Kerken; nochtans bereid om in weerwil van dat onmiskenbaar verschil toch met het oog op en krachtens de eenheid in Belijdenis en Kerkgeering althans te pogen om tot Vereeniging te komen en Kerkelijk samen te leven, sprak de synode uit, dat zulk een pogen dan alleen zal kunnen slagen,

1e. als over en weer, oprecht en zonder zinsbehoud, de te vereenigen Kerken erkend worden als ware en zuivere Geref. Kerken naar Belijdenis en Kerkenorde;

2e. als, wat de verhouding tot de Ned. Herv. Kerk betreft, dit wederzijds wordt uitgesproken, dat verbreking van de Kerkelijke gemeenschap met de besturen van de Ned. Herv. Kerk niet alleen, maar ook met de leden in corporatieven en plaatselijken zin, door Gods Woord en de Geref. Belijdenis geboden en dus noodzakelijk is; en dat geen personen als leden der Vereenigde Kerken mogen worden erkend, dan die instemming betuigen met de Geref. Belijdenis en Kerkenorde en dienovereenkomstig wenschen te leven.

in corporatieven en plaatselijken zin, door Gods Woord en de Geref. Belijdenis geboden en noodzakelijk is, en waarbij gevoegd werd, dat alleen personen, die instemming betuigen met de Geref. Belijdenis en Kerkenorde, als leden der Vereenigde Kerken erkend mogen worden.

Deze voorwaarden zijn door de kerken in Doleantie aanvaard, al gaf men tevens een toelichting om vast te stellen, wat naar hun meening deze voorwaarden inhielden. Maar, als dan op dezen grondslag en op deze voorwaarden de samensmelting tot stand is gekomen, dan is het mij een raadsel, hoe het rapport zeggen kan, dat de vereeniging een verloochening was van het standpunt der Afscheiding en een verlaten van de door Gods hand getrokken lijn van haar historie.

Maar het rapport acht niet alleen de samensmelting praematuur, het meent ook, dat de samensmelting niet in den wettigen weg tot stand is gekomen. Klaarblijkelijk is men het nog steeds eens met hetgeen onder het eerste bezwaar genoemd werd in het bezwaarschrift, dat door 701 leden der Chr. Geref. Kerk ingediend werd op de Synode dier Kerk van Amsterdam in 1892. Dit bezwaar werd aldus geformuleerd: Nooit is den kerkeraden gezocht of opgedragen, de vergadering van manslidmaten in elke gemeente op te roepen, ten einde al of niet toe te stemmen in de voorwaarden en de verklaring, daarvan gegeven, hetgeen toch het onvervreemdbaar recht der gemeente mag gerekend worden, omdat de Vereeniging alle gemeenten met de kerken in Doleantie samenbindt. Wij achten daardoor de rechten der gemeente verkort. Hier hebben we genoeg aan het antwoord, dat de Synode gaf: aangezien het geldt de vereeniging van kerkengroepen, zijn de gemeentelieden in hun rechten niet verkort²⁾.

We kunnen tot een eindoordeel komen over de kerkrechtelijke bezwaren. Het kan niet anders zijn dan een uitspreken van onze droefheid over het feit, dat mede om deze redenen de Chr. Geref. Kerk, die het Woord recht bedient, de sacramenten uitdeelt naar het Woord en ook de tucht oefent over degenen, die zich in leer en leven misgaan, niet medearbeidt aan de vergadering van de ééne Kerk van Christus³⁾. Maar misschien zijn haar andere bezwaren stringenter, hetgeen te onderzoeken is.

M. VREUGDENHIL.

2) In verband hiermede is terecht door Ds Meester van Brouwershaven in de „Zeeuwse Kerkbode“ opgemerkt, dat er verschil is in de formulering van het kerkrechtelijk bezwaar in dezen. Het bekende bezwaarschrift, dat op de Synode van 1892 is behandeld, ging er van uit, dat de besluiten der meerdere vergaderingen eerst de goedkeuring hadden moeten ontvangen van de vergaderingen der gemeente, wat we geheel in strijd met de beginselen van het Geref. Kerkrecht mogen noemen. In het antwoord aan de Depp. echter schrijven de Depp. der Chr. Geref. Kerk, dat het bezwaar is, dat men van „bovenaf“ is begonnen, en sluit zich hiermede aan bij Ds Janssen, die geschreven heeft, dat het de principiële kerkrechtelijke fout der Vereeniging is geweest, dat de vereeniging niet is opgekomen uit gecombineerde kerkraadsvergaderingen. Het rapport zegt evenwel, dat men de gronden der Chr. Geref. Kerk voor haar zelfstandigheid vindt in het bezwaarschrift en spreekt niet van „bovenaf“.

3) En in dit laatste zichzelf verhindert tot de volle definitieve voortzetting van het eerste. (Red.)

De Bellamy-Beweging en de Spoorwegen.

De Internationale Vereeniging „Bellamy“, die met verlangen uitzielt naar het oogenblik waarop de staat, zooals Bellamy zich deze gedacht heeft, ten volle werkelijkheid zal zijn geworden, gaat ook in ons land rusteloos voort met haar actie. Men poogt aanhangers te winnen door overal vergaderingen te beleggen en lectuur te verspreiden. Er worden zelfs tooneelvoorstellingen gegeven, waarin voor de Bellamy-gedachte propaganda gemaakt wordt.

In navolging van soortgelijke organisaties moet er eens per jaar een landdag gehouden worden, een massabijeenkomst, opdat men elkaar opnieuw kan aanmoedigen om in den strijd voor den nieuwen heilstaaf te volharden, en opdat men aan de zich afzijdig houdende bevolkingsgroepen zal kunnen toonen, hoezeer men in sterkte en aantal is toegenomen.

Zoolang de Vereeniging Bellamy zich in geordende wegen blijft bewegen, kan niemand haar het recht tot deze propaganda betwisten. Anders wordt het echter wanneer deze vereeniging met haar actie zich beweegt op plaatsen, die daarvoor allerminst in aanmerking komen. Op verschillende stations van onze Nederlandse Spoorwegen (o.a. te Zwolle, Deventer, Amersfoort) zijn in deze dagen spandoeken geplaatst met het volgende opschrift: „Bellamy — Welvaart voor Allen“

26 Juni Landdag Amersfoort.

Deze wijze van reclame voor de verbreiding van de Bellamy-gedachte is in alle opzichten ontoelaatbaar te achten.

Terwijl nog zeer onlangs bij verschillende gelegenheden de Minister van Waterstaat zijn goedkeuring onthield aan voorstellen om op Zondag treinen tegen verlaagd tarief te laten loopen, wordt hier publiek het reizen op Zondag — 26 Juni — aangemoedigd, blijkbaar met goedvinden van de directie van de Spoorwegen. Er mag hier in dit verband herinnerd worden aan de reeds meermalen geciteerde passage uit de Troonrede van September 1937, waarin met betrekking tot de Zondagsrust het volgende verklaard werd: „Onthouding door de Overheid van aanmoediging van alles wat tot ontheiliging van den wekelijkschen rustdag aanleiding geeft“.

Doch dit is de eenige grief niet. De Vereeniging „Bellamy“ beweert in haar geschriften en op de vergaderingen door haar uitgeschreven, dat personen van iedere politieke, religieuze en ethische richting tot haar kunnen behooren en reeds tot haar gerekend kunnen worden.

Zij wil elkaar bes door een aan de ic word ech te toonen geen plas 1937, nos Wij ku Directie v gebruiken tens de fu sche volk van de S zal toch r per Spoor beginnen Is op wege on een richl waarschu D.

Een „D Dezer d „Die Nat (19 Juni Nationaal Pfarrer F Wij wi weergever druk van gebied l worden.

„Een v niets moe Genie van mijden w Joodsche Maar wij overwegin 1. Wij ras Chris dat in zij leemten v stammoed kwam, d streek wa

2. Hoe Christus p tisch de tot op de Jodendom gestriemd erg getrok getroffen

3. Trots in den di samen éé om aan t deugdzant nis heers had? Hee zinspeeld te roepen

Na de artikel da wonderve verheugen gemeen e Het zal in den bre van de Se hier eigen hoofdstuk den stam en de op

Wij hoj gedachten wel het g de Apost „dit evar meer zijn. God gev die te stri de muren in het Ch harden in van onzer D.

TE

TE

Tot on van het e Wielengr voor een rubriek te merke verlies.

Gods Woord
zakelijk is, en
n, die instem-
en Kerkenorde,
nogen worden.
in Doleantie
ating om vast
voorwaarden
lag en op deze
d is gekomen,
rt zeggen kan,
was van het
n van de door
rie.
samenstelling
nsmelting niet
Klaarblijkelijk
nder het eerste
hrift, dat door
d werd op de
2. Dit bezwaar
erkeraden ver-
manslidmaten
al of niet toe
laring, daarvan
baar recht der
de Vereeniging
le samenbindt.
neente verkort.
woord, dat de
reeniging van
n hun rechten

over de kerk-
ders zijn dan
r het feit, dat
Kerk, die het
deelt naar het
genen, die zich
arbeidt aan de
ristus³). Maar
tringenter, het-

EUGDENHIL.

De Meester van
de" opgemerkt.
het kerkrecht-
arschrift, dat op
van uit, dat de
de goedkeuring
leringen der ge-
ginselen van het
ntwoord aan de
Geref. Kerk, dat
is begonnen, en
geschreven heeft,
der Vereeniging
gekomen uit ge-
rapport zegt
ieref. Kerk voor
chrift en spreekt
t tot de volle
id.)

gen.
lamy", die met
aarop de staat,
heeft, ten volle
ok in ons land
ogt aanhangers
te beleggen en
tooneelvoorstel-
y-gedachte pro-
isaties moet er
den, een massa-
kan aanmoedi-
ven heilstaat te
rijdij houdende
hoezeer men in

h in geordende
ar het recht tot
ordt het echter
le zich beweegt
in aanmerking
onze Nederland-
ter, Amersfoort)
laast met het
art voor Allen"
idag Amersfoort.
breiding van de
ontoelaatbaar te

illende gelegen-
ijn goedkeuring
ag treinen tegen
hier publiek het
oedigd, blijkbaar
de Spoorwegen.
worden aan de
it de Troonrede
strekking tot de
rd: „Onthouding
an alles wat tot
stidag aanleiding

Vereeniging „Bel-
op de vergade-
sonen van ledere
tot haar kunnen
kunnen worden.

Zij wil de menschen, groepen en partijen, die thans
elkaar bestrijden, trachten naar elkander toe te brengen,
door een economische oplossing te geven, die voldoet
aan de idealen van alle partijen. In enkele artikelen
werd echter in dit blad een poging gedaan om aan
te toonen, dat er voor Christenen in deze beweging
geen plaats is. (Zie „De Reformatie" 17e jaarg., Sept.
1937, nos 50-52.)

Wij kunnen dan ook niet anders zien dan dat de
Directie van de Ned. Spoorwegen zich hier heeft laten
gebruiken voor een actie, die zij niet steunen mag, krach-
tens de functie, die de Spoorwegen voor het Nederland-
sche volk hebben te vervullen. Een bekende slagzin
van de Spoorwegen is: Reist per Spoor. Deze slagzin
zal toch niet als volgt moeten worden aangevuld: Reist
per Spoor... naar den Bellamy-Staat! en gaat om te
beginnen daartoe den Zondag ontheiligen!

Is op dit punt de leiding bij de Nederlandsche Spoor-
wegen onzeker, of stuurt deze leiding min of meer in
een richting waartegen met kracht moet worden ge-
waarschuwd?

D.

H. M.

Een „Duitsche christen" over Jezus.

Dezer dagen kregen wij in handen een nummer van
„Die Nationalkirche", „Briefe an Deutsche Christen"
(19 Juni 1938). Daarin komt voor een artikel over
Nationaal-Socialisme en Christendom, geschreven door
Pfarrer Friedrich Kapferer te Freiburg in Br.

Wij willen het slot van dit artikel hier vertaald
weergeven, opdat men er bij vernieuwing eenigen in-
druk van krijgen kan, welke voorlichting op theologisch
gebied in Deutschland tegenwoordig gegeven kan
worden.

„Een van de voornaamste redenen waarom velen
niets meer zullen weten van het grootste godsdienstige
Genie van alle tijden: Jezus, is deze, dat men alles ver-
mijden wil wat op de een of andere manier met het
Joodsche volk in verband staat. Dat is zeer begrijpelijk!
Maar wij willen toch de drie volgende punten u ter
overweging voorleggen!

1. Wij weten niet met absolute zekerheid tot welk
ras Christus gerekend moet worden. Feit is echter,
dat in zijn stamboom — die zooals bekend is groote
leemten vertoont — niet minder dan vier niet-Joodsche
stammoeders voorkomen. Feit is ook, dat Hij uit Galilea
kwam, dat in het geheel niet een zuiver Joodsche
streek was.

2. Hoe het dan ook staan mag met het ras waartoe
Christus gerekend moet worden, metterdaad is Hij prac-
tisch de grootste anti-Jood van alle tijden geweest en
tot op den huidigen dag gebleven. Niemand heeft het
Jodendom (in den slechten zin van het woord) zoo
gestriemd als Hij, niemand is door het Jodendom zoo
erg getroffen en wordt in zijn aanhangers nog steeds
getroffen als Hij tot op den dag van heden toe.

3. Trots alle ongelijkheid in de rassen zijn alle volken
in den diepten grond toch één geheel en vormen ze
samen één menschheid. Is het nu niet geloofwaardig
om aan te nemen, dat daar het religieuze licht en de
deugdzaamheid schijnen moest waar de diepste duister-
nis heerschte en de ergste ontaarding zich uitgebreid
had? Heeft de Onvergelijkelijke daar zelf niet op ge-
zinspeeld toen Hij eens zei: Ik ben niet gekomen om
te roepen rechtvaardigen, maar zondaren tot bekeering!"

Na de vermelding van deze drie punten wordt dit
artikel dan, met een heenwijzing natuurlijk naar „het
wonderwerk van den Führer", als volgt besloten: Wij
verheugen ons in den dag, waarop deze gedachten al-
gemeen erkend zullen worden."

Het zal niet noodig zijn in een blad als het onze
in den breede aan te toonen hoe hier de grondwaarheden
van de Schrift bruutweg worden geloosend. Hoe wordt
hier eigenlijk de spot gedreven met het prachtige eerste
hoofdstuk van het Evang. naar Mattheüs (leemten in
den stamboom!), ja eigenlijk met heel het Woord Gods,
en de openbaring van Jezus Christus.

Wij hopen niet, dat het zoover komen zal, dat deze
gedachten algemeen aanvaard zullen worden. Zou dat
wel het geval zijn, dan zou er zelfs voor de lezing van
de Apostolische Geloofsbelijdenis in diensten waarin
„dit evangelie" verkondigd zou worden, geen plaats
meer zijn.

God geve onzen broeders en zusters in Deutschland,
die te strijden hebben tegen vijanden buiten en binnen
de muren der kerk, veel getrouwheid en veel versterking
in het Christelijk geloof. En Hij doe ons met hen vol-
harden in het gebed om te blijven bij het Evangelie
van onzen Heere Jezus Christus!

D.

H. M.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Ds J. D. WIELENGA. †

Tot ons groot leedwezen ontvingen wij bericht
van het overlijden van onzen medewerker Ds J. D.
Wielenga te Franeker. Het bericht kwam te laat
voor een kort woord van herinnering in deze
rubriek. Volgende week hopen we iets naders op
te merken in verband met dit door ons betreunde
verlies.

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan
Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Onze wil en de zonde.

In mijn vorig artikelje over: „Wel willen en niet
kunnen" zeide ik o.a. ook dit:

„Een zonde, die wij niet met onzen wil doen, is
geen zonde."

Een lezer schreef mij daarover en maakte daar-
tegen bezwaar. Hij meent, dat wij wel kunnen zon-
digen, zonder het te willen.

Toch mogen wij onze stelling handhaven.

Bij eenig nadenken zal dat gemakkelijk duidelijk
worden.

Wij onderscheiden bij wat er in ons leven ge-
beurt, tusschen natuurlijk en zedelijk.

Natuurlijk is alles wat noodwendig is, wat
niet anders kan zijn dan het is, wat bepaald wordt
door de natuurwet, onafhankelijk van onze zelf-
bepaling, van ons behagen of ons mishagen.

Zedelijk daarentegen is alles wat ook anders
kan gaan, dan het gaat, wijl het afhankelijk is van
onze zelfbepaling. De klop van mijn hart b.v. is
iets natuurlijks; die regelt zich naar de na-
tuurwet, daaraan gesteld.

Mijn spreken daarentegen ligt op het terrein
van het zedelijke.

Ik kan spreken of niet spreken, ik kan
zus of zóó spreken, al naar gelang ik dat zelf be-
paal.

De zonde nu ligt op het terrein van het zede-
lijke. Zoodra ik spreek van zonde, denk ik aan
dingen in mijn leven, die niet naar natuurnood-
wendigheid daarin worden gevonden.

Zonde is altijd een ding, dat er is, maar dat
ook weg had kunnen blijven.

Dat iemand dus op een oogenblik zondigt, is
nooit een natuurnoodwendigheid.

Hij doet, wat hij doet, omdat hij het aangenaam
vindt en wil doen; als hij het onprettig vond en
niet wilde doen, dan zou hij het gelaten hebben.

Nog eens, kort gezegd: „Hij had het kunnen
laten; als hij het toch doet, doet hij het omdat
hij dat wil."

Ja, zegt die broeder, die mij schreef, maar Pau-
lus dan? Paulus spreekt uitdrukkelijk uit: „Het
kwade, dat ik niet wil, dat doe ik."

Hoe zit dat dan?

Antwoord. In Paulus is na wedergeboorte en
bekeering tweërlei wilsleven. Het nieuwe, eigen-
lijke, dat eenmaal triumpheeren zal en de nawer-
king van zijn ouden, onheiligen wil.

Wanneer hij nu zondigt, dan is dat vrucht van
dat oude, nog nawerkende willen, dat op een
oogenblik den nieuwen, geheiligden wil over-
heerscht.

De zonde is dus wel degelijk vrucht van den
wil, van den ouden wil, die ingaat tegen den
nieuwen.

Op dezelfde wijze moet verklaard worden de uit-
drukking uit het Avondmaalsformulier: „De zonde,
die nog tegen mijn wil in mij overgebleven is."

Met „mijn wil" wordt ook hier bedoeld de wil,
zooals die is geworden door wedergeboorte en
bekeering, terwijl de zonde is vrucht van nawer-
king van den ouden, in beginsel gedooden wil.

De schrijver zegt verder: „Wij zijn schuldig aan
de zonde van Adam. Zoo schuldig alsof wij de
zonde van Adam persoonlijk hadden bedreven. Die
zonde is niet met onzen wil geschied. Wij waren
er immers toen nog niet. Wij konden die zonde
toen onmogelijk willen."

Antwoord. Deze redeneering is fout.

Het is hier een quaestie van toerekening.
God rekent ons Adams zonde toe. D.w.z. het be-
haagt Hem het zóó te rekenen, alsof wij die zonde
gedaan hadden, gelijk Adam die gedaan heeft, dus
met onzen wil en zoo stelt Hij ons schuldig.

Er is ook een andere verklaring, die wordt voor-
gesteld door Prof. Greijdanus. Deze zegt, dat wij,
naar onze persoonlijkheid, reëel, werkelijk,
in Adam waren en dus ook in hem, evenals hij,
dus ook met onzen wil, de zonde hebben gedaan.

Verder; wij doen toch zooveel zonden, waarvan
wij ons niet bewust zijn, waarvan wij geen weet
hebben, zegt deze broeder.

Dat is juist. Maar dat sluit den wil niet uit.

Ik heb dan, als ik de zonde doe, er geen erg
in, dat het zonde is, maar daarom doe ik, wat
ik doe, wel omdat ik het wil doen.

De schrijver verwacht hier twee dingen.

Dat ik de zonde doe met mijn wil, beteekent
niet, behoeft althans niet te beteekenen, dat ik
de zonde wil doen juist omdat het zonde
is. Dat is heel erg, dat is duivelsch.

Het gaat hier alléén over de vraag, of de zon-
dige daad een wilsdaad is. En dat blijft zóó,
ook al heb ik, terwijl ik ze doe, er geen erg in,
dat het zonde is.

Als dat niet zoo was, zou er van schuld geen
sprake zijn, want dan was mijn zonde geworden
tot een natuurgebeuren, dat over mij kwam buiten
mijzelf om.

Wel hangt de grootte van de schuld samen met
de klaarheid van mijn kennis.

De heidenen zondigen natuurlijk met hun wil,
want zij doen, wat zij doen, omdat zij het willen
doen, het aangenaam vinden.

Maar omdat zij niet dat klare licht hebben over
den Wil Gods, dat wij bezitten, wordt hun de
zonde niet zoo zwaar toegerekend.

Wanneer iemand dus zegt: „Ik wil wel gelooven,
maar ik kan niet", dan zou, als dat waar was,
zijn ongeloof geen zonde zijn en zou hij daarom
niet kunnen verloren gaan.

Toch gaat een mensch om zijn ongeloof verloren.
Daaruit blijkt, dat het zeggen: „Ik wil wel, maar
ik kan niet", niet waar kan wezen.

Het is wel mogelijk, dat iemand zegt: „Ik wil
gelooven, maar de oude mensch in mij brengt mij
telkens weer tot ongeloof."

Daarmee toch spreken wij uit, dat wij naar onzen
nieuwen mensch met het ongeloof hebben gebro-
ken en dus gelooven, maar dat dat geloof telkens
weer wordt aangevochten.

Wie dat zeggen kan, gaat om zijn ongeloof niet
verloren, want hij heeft in den grond van zijn
wezen aan het ongeloof een scheidsbrief gegeven;
staat er vijandig tegenover.

Maar als iemand zegt: „Ik wil wel, maar ik kan
niet", dan zegt hij een dwaasheid.

Want als hij zegt: „Ik wil wel gelooven", dan
is dat ik de wedergeborene, geheiligde persoon-
lijkheid.

En als hij daarop laat volgen: „Ik kan niet", dan
is dat hetzelfde ik, ook het geheiligde ik.

Daarvan nu kan niet gezegd worden, dat het niet
gelooven kan; want behalve dat hij „gelooven" wil-
len en doen samenvallen, is het ook ondenkbaar,
dat God wel het willen en niet het kunnen zou
schenken.

Het is dus niet geoorloofd Paulus' woord: „Het
goede, dat ik wil, dat doe ik niet; het kwade, dat
ik niet wil, dat doe ik"; toe te passen op dat: „ik
wil wel gelooven, maar ik kan niet", omdat Paulus
als hij zóó spreekt, denkt om zoo te zeggen aan
twee verschillende „ikken": het geheiligde ik
aan de eene zijde, en de nawerking van zijn
oude natuur aan den anderen kant.

Terwijl de menschen, die zeggen: „Ik wil wel
gelooven, maar ik kan niet", in beide gevallen aan
hetzelfde ik denken.

Want deden zij dat niet, dan zouden zij zich
anders moeten uitdrukken en zeggen: „Ik geloof
wel, maar ik heb nog zoo'n last van het in mij
overgebleven ongeloof".

Daarom zeg ik nog eens: Die uitdrukking, waar-
mee, in den grond der zaak, menigeen zijn onge-
loof zoekt te verontschuldigen, moet onder ons
niet meer gehoord worden.

In steed daarvan moeten wij onmiddellijk met ons
ongeloof breken, Gods belofte aanvaarden en van
dat geloof uit den strijd aanbinden tegen het on-
geloof, dat nog in ons nawerkt en ons telkens
weer van Gods Woord wil los slaan.

D. v. D.

UIT DE HISTORIE

Dr A. Kuyper Sr over de bevoegdheid der meerdere
vergaderingen.

IV.

In zijn kerkrechtelijke beschouwingen knoopte
Dr Kuyper zeer bewust aan bij de leer der Vade-
ren. Hij is er altijd op uit aan te toonen, dat wat
hij en alle Gereformeerden willen, niets anders is
dan de herleving, de vernieuwing van de praktijk
der Reformatoren. Zij immers hebben in Gods
Woord de juiste grondlijnen van het Gereformeerde
Kerkrecht ontdekt en daarnaar hun kerkelijke or-
ganisatie en kerkelijk verband ingericht.

Daarom vinden we in „De Heraut" meermalen
boeiende schetsen over den kerkelijken strijd der
oude Gereformeerde Kerken. In April en Mei 1885
geeft Dr Kuyper b.v. een meesterlijke teekening
van het Convent te Wezel van 1568 en de eerste
Synode der Nederlandsche Kerken gehouden in
1571 te Emden. In een laatste artikel teekent hij
dan hoe die vergaderingen het Kerkverband heb-
ben tot stand gebracht en welke beginselen ze
daarbij volgden.

Wij laten dat artikel hier volgen, 'tis uit „De
Heraut" No. 388 (17-5-85):

Thans rest ons nog de mannen van Wezel en Emden
te ondervragen over het kerkverband.

Ook op dit punt toch dient het volle licht der historie
te vallen.

De mannen dier dagen togen niet als evangelisten
in een heidensch land in, met de begeerte om voor
het eerst een Christelijke kerk te planten; maar be-
hoorden tot een natie, waarbij de kerk van Christus
reeds voor eeuwen, zij het dan ook op nog gebrekkige
wijze, openbaar was geworden.

Het Evangelie was hier te lande reeds voor eeuwen
gepredikt, en ook al was het daarna onder een koren-
maat gezet, het ging daarom toch niet weg, en is dan
ook van binnen uit in onze landkerk weer op den
kandelaar gezet.